

F1 5.3

TP

MUISTIO

TILASTOLLINEN PÄÄTOIMISTO

Tekijä

Tilastollinen neuvottelukunta
Työvoimatutkimusjaosto

Pvm

13.3.1970

No

1970:5

MUISTIO

TYÖVOIMATUTKIMUKSEN KEHITTÄMISESTÄ

Tilastollinen neuvottelukunta asetti 16.12.1968 pitämässään kokouksessa Neuvottelukuntaan työvoimatutkimusjaoston. Jaoston tehtävänä on ollut selvittää koko laajuudessaan sitä yhteiskunnan tietojen tarvetta, joka työvoimaa koskevilla tilastoilla, tutkimuksilla ja ennusteilla olisi voitava tyydyttää, sekä laatia tietojen tarpeeseen pohjautuvan tärkeysjärjestyksen nojalla suunnitelma niistä tutkimuspoliittisista, tutkimusteknillisistä ynnä muista toimenpiteistä, joilla asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Jaosto sai 1.3.1969 mennessä valmiiksi suunnitelman niistä toimenpiteistä, joihin jo vuonna 1969 käytettävissä olevilla tutkimusvaroilla voitiin ryhtyä työvoimatutkimuksen kehittämiseksi edellä esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Tämän jälkeen jaosto jätti 19.6.1969 työvoimatutkimuksen kehittämistä lähivuosina käsittelevän täydentävän muistion.

Jaoston puheenjohtajana on toiminut professori Jouko Paunio 15.1.1969 - 19.6.1969 välisenä aikana ja professori Lauri Heikinheimo 13.11.1969 - 13.3.1970 välisenä aikana, sekä jäsenenä osastonjohtaja Osmo Forssell, professori Lauri Heikinheimo, vanhempi tutkija Aarre Heikkilä, osastonjohtaja Jorma Hyppölä, tutkija Seppo Kiiskinen, ylitarkastaja Niilo Lehtonen ja jaostopäällikkö Kauko Mannermaa. Jaoston pysyvä asiantuntija on ollut erikoistutkija Toini Ristimäki sekä sihteereinä yliaktuaari Heikki Havén ja tutkija Tapio Leppo.

Jaosto toteaa, että se ei ole voinut perehtyä koko työvoimatutkimuksen kenttään niin perusteellisesti kuin tehtävän toimeksiannossa on edellytetty.

Saamansa tehtävän mukaisesti jaosto luovuttaa Tilastolliselle neuvottelukunnalle muistion työvoimatutkimuksesta ja sen kehittämisestä.

Helsingissä, 13 päivänä maaliskuuta 1970

Lauri Heikinheimo

Osmo Forssell

Seppo Kiiskinen

Aarre Heikkilä

Niilo Lehtonen

Jorma Hyppölä

Kauko Mannermaa

Heikki Havén

Tapio Leppo

Sisällys

Sivu

1.	Työvoimatutkimuksen kohteet, tavoitteet ja luonne	1
2.	Tavoitteena oleva tietojärjestelmä	4
21.	Yleistä	4
22.	Työvoimatilastojärjestelmän rakenne, sisäiset yhteydet ja yhteydet muihin tilastojärjestelmiin	4
23.	Työvoimatilastojärjestelmän osat	9
231.	Työvoimavaroja koskeva tilasto	9
232.	Työvoimaa koskeva tilasto	11
2321.	Varantotilastot	11
2322.	Virtatilastot	15
233.	Työn käyttöä tuotannossa koskeva tilasto	18
3.	Työvoimatutkimuksen nykyvaihe	20
31.	Työvoimavaroja koskeva tilasto	20
32.	Työvoimaa koskeva tilasto	20
33.	Työn käyttöä tuotannossa koskeva tilasto	21
4.	Työvoimatutkimuksen kehittäminen tilastollisen päätoimiston työvoimatilasto-osastolla	24
41.	Työvoimatilasto-osaston tehtävät ja nykyinen henkilökunta	24
42.	Työvoimatilaston kehittäminen	25
421.	Työvoimaa koskeva tietojärjestelmä	25
422.	Työvoimavaroja koskeva tilasto	26
423.	Työvoimaa koskeva tilasto	28
424.	Työn käyttöä tuotannossa koskeva tilasto	30
43.	Uudistusten tärkeysjärjestys	32
44.	Tarvittava henkilökunnan lisäys vuosittain	32
LIITE: Työvoimaa koskevat tilastot		
1.	Väestötilastot	1
11.	Väkiluku- ja väestörakennetilastot	1
12.	Väestönmuutos- ja muuttoliiketilastot	4
2.	Koulutustilastot	6
21.	Väestön koulutusrakenne	6
22.	Vuosittain laadittavat koulutustilastot	7
3.	Työvoimatilasto	9
31.	Käsitteet	9
32.	Menetelmä	11
33.	Alueelliset tiedot	12
4.	Häällinnölliset tilastot	13
41.	Työnvälitystilasto	13
42.	Työvoimatoimikuntien kortistoissa olevat	14
43.	Valtion ja kuntien työmäärärahoilla palkattu työvoima	15
5.	Elinkeinotilastot	16
51.	Teollisuustilasto	17
52.	Muut elinkeinotilastot	18
6.	Palkkatilastot	19
7.	Kansantulotilastot	22
8.	Muut tilastot	23

1. Työvoimatutkimuksen kohteet, tavoitteet ja luonne

Työvoimatutkimuksen alue on laaja. Sitä voidaan jäsentää esimerkiksi lähtemällä liikkeelle sen tutkimuskohteista. Työvoimatutkimuksen kohteita ovat ensinnäkin tuotantotoimintaan käytettävissä olevat inhimilliset tuotantovarot eli työvoimavarat, toiseksi väestön osallistuminen tuotantotoimintaan ja kolmanneksi tuotantotoiminnassa tapahtuva työvoimavarojen käyttö. Nämä kohteet eivät ole täysin selvärajaisia eivätkä kokonaan toisensa poissulkevia. Oleellista on, että niillä kullakin on tutkimuksessa kuitenkin oma tarkastelukulmansa.

Työvoimavarojen ollessa tutkimuskohteena asioita tarkastellaan tuotantoon käytettävissä olevien inhimillisten voimavarojen kannalta. Työvoimavarat muodostavat sen varannon, josta työsuoritukset virtaavat tuotannontekijäpalveluksina tuotantoon. Työvoimavarojen määrä ja laatu sekä näihin vaikuttavat tekijät ovat keskeisiä kohteita työvoimatutkimuksessa. Työvoimavarojen suuruuteen vaikuttaa väestön määrä ja rakenne. Työvoimavarojen laatuun taas vaikuttaa väestön koulutus ja terveydentila. Näihin tekijöihin voidaan yleensä vaikuttaa vain pitkän ajanjakson kuluessa.

Tuotantotoimintaan osallistuvan väestön eli työvoiman ollessa tutkimuskohteena asioita tarkastellaan väestöstä, henkilöistä käsin. Väestön tuotantotoimintaan osallistumista sekä siihen vaikuttavia tekijöitä tutkitaan selvittämällä työllisenä ja työttömänä olevan työvoiman jakautumista iän, sukupuolen, koulutuksen, ammatin, elin-

keinin ja alueen mukaan. Työvoiman suuruuteen ei yleensä voida lyhyenä aikana paljoakaan vaikuttaa ja sen laatua voidaan lyhyenä aikana esimerkiksi koulutuksella muuttaa varsin rajoitetussa määrin.

Työvoimavarojen käytön, työn käytön ollessa tutkimuskohteena asioita tarkastellaan tuotantotoiminnasta käsin. Ensisijaisena kohteena on tuotannossa käytetyn eli tehdyn työn määrä, työpanos. Työpanosta tutkittaessa työtä tarkastellaan sen tekijöiden erilaisten demograafisten piirteiden, koulutuksen, ammatin ja muiden työsuorituksiin vaikuttavien ominaisuuksien mukaan. Tähän liittyvät myös työpanoksen mitausongelmien tarkastelu, työn tuottavuuden tutkiminen ja erilaisten työpanosten kysyntään vaikuttavien tekijöiden silvittely.

Työvoimatutkimuksen tavoitteena on tuottaa edelläkuvatuista kohteista sellaista tietoa, jossa

- kuvataan työvoiman määrää ja sen erilaisia ominaisuuksia;
- selitetään työn kysynnässä ja tarjonnassa ilmeneviä säännönmukaisuuksia ja
- ennakoidaan työn tarjonnan ja kysynnän kehitystä.

Tämän tiedon pitäisi tyydyttää ainakin seuraavia tarpeita:

- työvoimaa koskevien analyysien tekoa;
- määrättyihin tavoitteisiin pyrkivien työvoimaa koskevien ohjelmien laatimista ja niiden todennäköisten vaikutusten arviointia sekä
- suoritettujen toimenpiteiden työvoiman kysyntään ja tarjontaan suuntautuvien vaikutusten seuraamista.

Tietojen tuottamisessa ovat näinollen etusijalla työvoima- ja koulutuspolitiikan sekä yleisen talouspolitiikan ja niitä palvelevan suunnittelun tarpeet.

Työvoimatutkimuksen kohteina olevat ilmiöt muodostavat yhdessä laajan kokonaisuuden, jonka osien välillä vallitsee lukuisia yhteyksiä. Kohteina olevilla ilmiöillä on lisäksi monia yhteyksiä laajalle alueelle muihin yhteiskuntailmiöihin, kuten esimerkiksi tuotantoon, hintojen ja palkkojen muodostumiseen, koulutustoimintaan, terveydenhuoltoon, muuttoliikkeeseen ja yleensä väestöön liittyviin ilmiöihin.

2. Tavoitteena oleva tietojärjestelmä

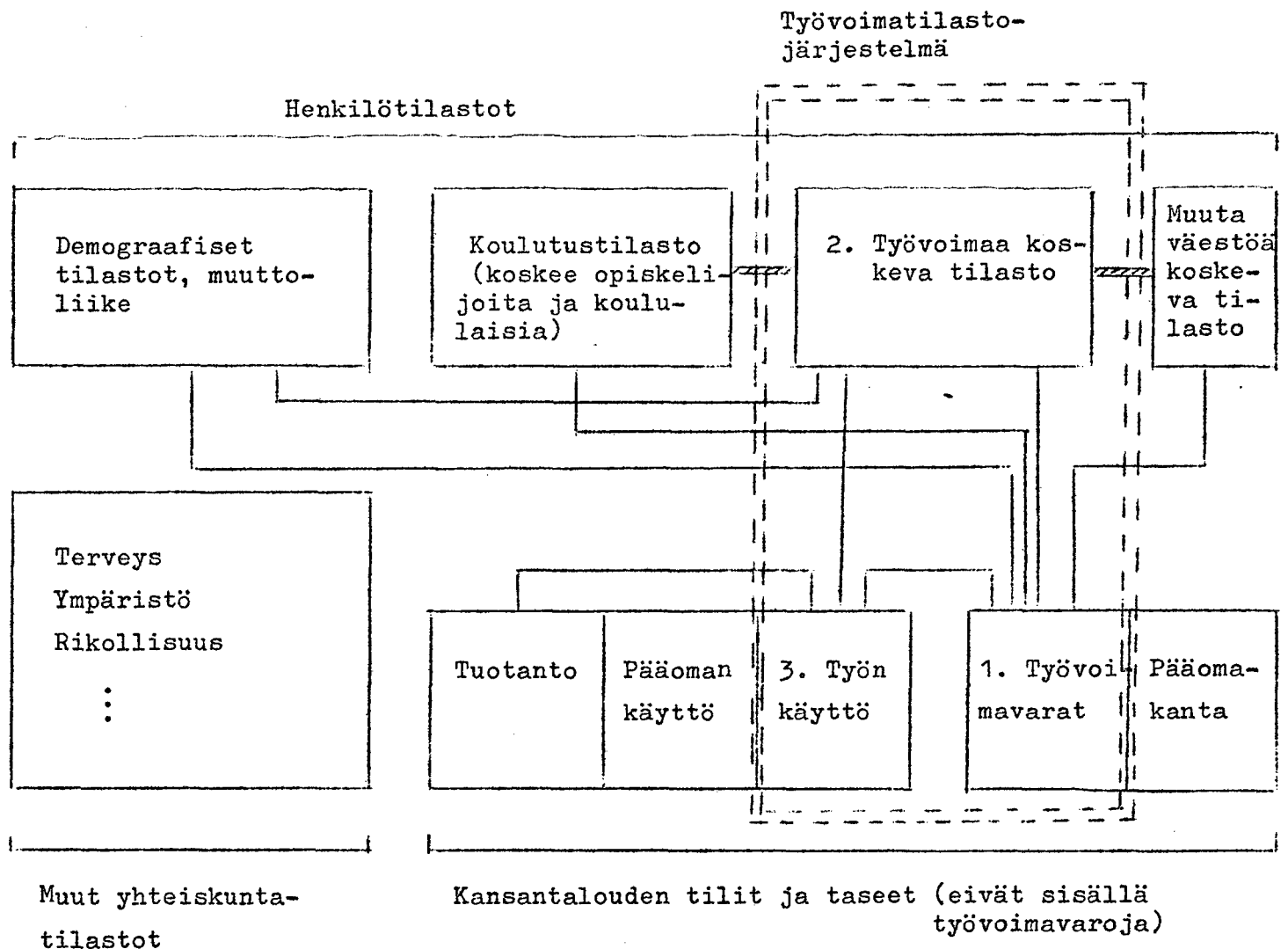
21. Yleistä

Työvoimatutkimuksen kohteiden ja yleisten tavoitteiden hahmottelun jälkeen voidaan tutkimuksen tavoitteena olevaa tietojen tuotantoa tarkastella yksityiskohtaisemmin. Tässä selvityksessä työvoimatutkimusta tarkastellaan systemaattisena kvantitatiivisena tutkimuksena, jonka tuloksena olevia tietoja voidaan periaatteessa pitää työvoimaa koskevien tietojen järjestelmänä. Tällaisen laajan tietojärjestelmän tiedot koostuvat monista osista ja syntyvät monenlaisen tiedonkäsittelyn tuloksena. Seuraavassa tarkasteltava työvoimatilastojärjestelmä voidaan katsoa työvoimaa koskevien tilastojen integroiduksi ja koordinoituksi järjestelmäksi ja sitä voidaan pitää tavoitteena työvoimatilastoja kehitettäessä. Työvoimaa koskevaa tietojärjestelmää kaikessa laajuudessaan ei tässä yhteydessä ole mahdollista käsitellä.

22. Työvoimatilastojärjestelmän rakenne, sisäiset yhteydet ja yhteydet muihin tilastojärjestelmiin.

Työvoimatilastojärjestelmän rakennetta hahmoteltaessa lähtökohdaksi voidaan ottaa kaksi näkökulmaa. Tarkastelemme toisaalta väestöä ja sen toimintaa esim. koulutuksessa ja tuotantotoiminnassa, sekä toisaalta tuotantoa, tuotantoon käytettävissä olevaa pääomakantaa

ja "työvoimakantaa" eli työvoimavaroja sekä näistä varannoista tuotantoon virtaavia tuotannontekijävirtoja: pääomapalveluksia ja "työpalveluksia" eli työpanosten virtaa. Tämä voidaan esittää seuraavan kaavion muodossa.

Kuviossa olevat laatikot kuvaavat yhteiskuntaa koskevan tilastojärjestelmän osia ja laatikoitten välille piirretyt viivat osien välisiä yhteyksiä. Kuvio ei pyri esittämään koko tilastojärjestelmää tai sen rakennetta, siihen on otettu mukaan vain sellaisia tilastojärjestelmän osia ja näiden välisiä yhteyksiä, joilla on olennaista merkitystä t y ö v o i m a tilastojärjestelmän asemaa ja rakennetta hahmoteltaessa.

Kuvion yläosassa olevat neljä laatikkoa muodostavat eräänlaisen "henkilötilastojärjestelmän", jossa havaintoyksikkönä ja mittayksikkönä on henkilö tai henkilöryhmä. Demograafiset tilastot kuvaavat koko väestöä; tärkeimpiä muuttujia ovat ikä, sukupuoli, siviilisääty ja asuinpaikka. Demograafiset tilastot ovat sekä varantotilastoja. Varantotilastot kuvaavat väestön määrän ja rakenteen tietyinä ajankohtana ja virtatilastot yhdistävät kahden ajankohdan varantotiedot kuvaamalla ne tapahtumat, jotka ovat aiheuttaneet varannoissa tapahtuneet muutokset.

Koulutustilasto, työvoimaa koskeva tilasto ja muuta väestöä koskeva tilasto muodostavat kokonaisuuden, jossa kuvataan koko väestö pääasiallisen toiminnan mukaan. Koulutustilasto kuvaa niitä henkilöitä, joiden pääasiallisena toimintana on koulutukseen osallistuminen opiskelijoina tai koululaisina, työvoimaa koskeva tilasto niitä, joiden pääasiallisena toimintana on tuotantotoimintaan¹⁾ osallistuminen ja muuta väestöä koskeva tilasto niitä, joilla jokin muu kuin koulutus tai tuotantotoiminta on pääasiallisena toimintana. Jokainen henkilö sisältyy yhteen näistä kolmesta tilastosta, mutta vain yhteen

¹⁾ Tuotannolla ymmärretään sekä aineellisten että aineettomien hyödykkeiden (palvelusten) tuotantoa.

Järjestelmään kuuluu sekä varanto- että virtatilastoja. Varantotilastoissa on tiettyä ajankohtana elossa oleva väestö luokiteltu ensin pääasiallisen toiminnan mukaan käyttäen kriteerinä tiettyä referenssiajanjaksona tapahtunutta toimintaa. Kuhunkin pääasialliseen toimintaan osallistuva väestönosa kuvataan edelleen paitsi demograafisten piirteiden mukaan ennen kaikkea yksityiskohtaisemmin itse toiminnan laadun mukaan. Virtatilastoissa kuvataan henkilöiden siirtymät pääasiallisesta toiminnasta toiseen sekä toiminnan muutokset, jotka ovat tapahtuneet saman pääasiallisen toiminnan puitteissa. Demograafiset tilastot ja väestön toimintaa kuvaavat tilastot muodostavat yhdessä eräänlaisen suljetun väestöä koskevan tilastojärjestelmän.

Kuvion alaosa jakaantuu kahteen osaan. Vasemmalla oleva laatikko kuvaa muita yhteiskuntatilastoja, joissa kuvataan mm. yhteiskunnallisia oloja, terveyttä, rikollisuutta jne. Oikealla olevat viisi laatikkoa kuvaavat kansantalouden tilejä ja taseita eli kansantalouden tilinpitojärjestelmää. Siinä kuvataan tiettyä ajanjaksona tapahtuvaa tuotantoa sekä siinä käytettyjä tuotannontekijäpalveluksia (työn ja pääoman palveluksia) sekä näitä suorittavan, tuotantoon käytettävissä olevan pääoman ja työvoiman varantoja tietyllä hetkellä. Kansantalouden tilinpitojärjestelmä sisältää nykyisellään ainoastaan pääoman varannon kuvauksen; työvoimavarannon kuvaus on tässä liitetty analoogisesti pääomavarannon rinnalle.

Työvoimavaroja, työvoimaa ja työn käyttöä koskevat tilastot muodostavat työvoimatilastojärjestelmän alueen, joka on kuviossa rajattu pilkkuviivoituksella. Työvoimatilastojärjestelmän osien välisiä sekä

näiden osien ja tilastojärjestelmän muiden osien välisiä yhteyksiä on kuviossa havainnollistettu piirtämällä niistä eräitä tärkeimpiä näkyviin. Näitä yhteyksiä on ainakin kolmea lajia. Ensinnäkin on yhteyksiä, jotka merkitsevät suoranaisia henkilövirtoja järjestelmän osasta toiseen, kuten koulutustilaston, työvoimaa koskevan tilaston ja muuta väestöä koskevan tilaston välillä. Toiseksi on yhteyksiä, jotka syntyvät yhteisten luokittelujen avulla, kuten esim. demograafisten ja työvoimaa koskevien tilastojen välillä. Kolmanneksi on yhteyksiä, jotka syntyvät ilmiöiden välisestä riippuvuussuhteesta, kuten tuotannon ja työn käytön välillä.

Kuten edellä todettiin, työvoimatilastojärjestelmä muodostuu kolmesta osasta: työvoimavaroja, työvoimaa ja työn käyttöä koskevasta tilastosta. Kukin näistä osista kuuluu työvoimatilastojärjestelmään, mutta voidaan ajatella kuuluvaksi samalla myös muihin tilastojärjestelmiin. Niinpä työvoimaa koskeva tilasto on samalla osa väestöä kuvaavasta tilastojärjestelmästä, työn käyttöä koskeva tilasto on samalla osa kansantalouden tileillä tapahtuvaa tuotantotoiminnan kuvausta ja työvoimavaroja koskeva tilasto voidaan ajatella osaksi kansantalouden tuotantovarojen kuvausta. Juuri työvoimatilastojärjestelmän moniosaisuudesta ja siitä, että sen osat ovat samalla muiden järjestelmien osia, syntyvät ne monet yhteydet, "linkit", jotka ovat keskeisiä työvoimatilastojärjestelmää hahmoteltaessa.

Työvoimatilastojärjestelmän osia yhdistävänä tekijänä on saman ilmiökentän kuvaaminen eri näkökulmista. Kysymys on tuotantotoimintaan käytettävissä olevista inhimillisistä voimavaroista ja niiden käytöstä sekä toisaalta niistä henkilöistä jotka tuotantotoimintaan osallistuvat. Yhteydet syntyvät osaksi yhteisistä havainto- tai mit-

tayksiköistä, osaksi itse ilmiöiden välisistä yhteyksistä. Esimerkiksi työvoimavarannon ja työn käytön välillä on samantapainen yhteys kuin pääomavarannon ja pääoman käytön välillä. Koska on kyse saman alueen kuvauksesta, pyritään yhteisiin luokitteluihin. Luokittelut koskevat tällöin henkilöiden demograafisia (ikä, sukupuoli, siviilisääty, asuinpaikka) tai muita ominaisuuksia (koulutus, terveys) tai itse toimintaa (lähinnä elinkeino ja ammatti). Näistä yhteisistä luokitteluista syntyy suurin osa työvoimatilastojärjestelmän eri osien välisistä yhteyksistä.

23. Työvoimatilastojärjestelmän osat

231. Työvoimavaroja koskeva tilasto

Työvoimavaroja koskevassa tilastossa kuvataan tuotantotoimintaan käytettävissä olevia inhimillisiä voimavaroja. Koska nämä ovat aina "sitoutuneet" henkilöihin, on henkilö luonnollinen havaintoyksikkö. Mittayksikkö sen sijaan voi tilaston kehittyneisyydestä riippuen vaihdella. Koska on kyse kaikista käytettävissä olevista ihmisvoimavaroista, ovat demograafiset tilastot ko. tilaston perustilastoja. Lähtökohtana on maassa asuva työkykyinen väestö, joka luokitellaan sellaisten muuttujien mukaan, jotka selittävät vaihtelua henkilöiden potentiaalisten työpalvelusten arvossa (määrässä ja hinnassa). Tällaisia muuttujia voivat olla ikä (työkokemuksen pituus), koulutus ja terveydentila. Maassa asuvan väestön lisäksi tulisi sellaiset ulkomaille muuttaneet siirtolaiset, joiden voidaan ajatella joissain oloissa palaavan kotimaahan, pyrkiä ottamaan huomioon mahdollisena työvoimavarojen reservinä.

Mittayksikkönä tilastossa voi olla henkilö, mutta tarkastelun ei tarvitse pysähtyä tähän. Eri luokissa oleville henkilöille voidaan antaa erilaisia painoja ja koko työvoimavarannon arvo tuotannon kannalta voidaan pyrkiä arvioimaan.

Työvoimavarannon alueellinen jakautuminen sekä mahdollisesti "henkisen pääomar omistuksen" (tuotannon kannalta katsottuna) jakautuminen kotitalouksien kesken ovat tärkeitä selvitettäviä.

Seuraava työkykyistä väestöä koskeva taulukehikko esitetään viitteellisenä esimerkkinä työvoimatilastojärjestelmän tähän osaan kuuluvista tauluista.

Taulu 1.

Työkykyinen väestö iän, sukupuolen ja koulutuksen mukaan

Koko maa

Koulutus	Ikä												
	15-19			20-24			Yhteensä					
	M	N		Yht.	M	N		Yht.	M	N		Yht.	
		Yht.	Naimis.		Yht.	Naimis.		Yht.	Naimis.		Yht.	Naimis.	
Koulutus 1													
Koulutus 2													
..													
..													
Yhteensä													

Alue 1

Alue 2

..

..

232. Työvoimaa koskeva tilasto

2321. Varantotilastot

Tämä työvoimatilastojärjestelmän osa vastaa nykyistä tavanomaista labour force-tilastoa, joka on ehkä työvoimatilastojärjestelmän tällä hetkellä kehittynein osa ja samalla ainoa, josta on varsinaisia kansainvälisiä suosituksia. Tilasto koskee väestön sitä osaa, jonka pääasiallinen toiminta on tuotantotoimintaan osallistuminen (olivatpa nämä havaintoajanjaksona työllisiä tai työttömiä). Myös avoimia työpaikkoja koskeva tilasto, jonka hahmottelu ei tässä yhteydessä sen tärkeydestä huolimatta ole ollut mahdollista, kuuluu lähinnä työvoimatilastojärjestelmän tähän osaan.

Työvoimaa koskevan tilaston tulisi antaa tuotantoon osallistuvasta väestönosasta tiedot tiettyinä ajankohtana seuraavien muuttujien mukaan:

- ikä
- sukupuoli
- siviilisääty
- asuinpaikka
- koulutus

Nämä tiedot tulisi saada kuukausittain erikseen työllisistä ja työttömistä. Lisäksi työllisistä tulisi saada ainakin neljännesvuosittain tiedot

- statuksesta (yrittäjä, palkansaaja, avustava perheenjäsen)
- elinkeinosta
- ammatista
- aktiviteetin määrästä (kokopäivätyöntekijä, puolipäivätyöntekijä, mahdollisesti työpäivien tai työtuntien määrä)

ja työttömistä

- aikaisemman toiminnan ja
- työttömyyden keston mukaan.

Työllisiä koskevat tiedot tulisi saada ristiintaulukoituina elinkeinon kanssa, ammattitiedot lisäksi mahdollisesti iän kanssa. Työttömyyden kesto tulisi voida mahdollisuuksien mukaan ristiintaulukoida aikaisemman toiminnan lisäksi mahdollisesti myös iän kanssa.

Seuraavassa esitetään esimerkkeinä eräitten työvoimatilastojärjestelmän tähän osaan kuuluvien tärkeimpien taulujen kehikot.

Taulu 211.

Työvoima, työlliset ja työttömät iän, sukupuolen, siviilisäädyn ja asuinpaikan mukaan.

Koko maa

Ikä	Työvoima											
	Työlliset				Työttömät				Yhteensä			
	Yht.	M	N		Yht.	M	N		Yht.	M	N	
			Yht.	Naimis.			Yht.	Naimis.			Yht.	Naimis.
15 - 24												
25 - 34												
35 - 44												
45 - 54												
55 - 64												
65 -												
Yht.												

Alue 1

Alue 2

::

Taulu 212.

Työlliset statuksen ja elinkeinon mukaan

Elinkeino	Status					Yhteensä
	Yrittäjät	Palkansaajat			Avustavat perheenjäsenet	
		työnt.	toimih.	yht.		
elinkeino 1						
elinkeino 2						
..						
..						
..						
Yhteensä						

Taulu 213.

Työlliset elinkeinon ja ammatin mukaan

Elinkeino	Ammatti				Yhteensä
	Ammatti 1	Ammatti 2	Ammatti 3	
elink. 1					
elink. 2					
elink. 3					
..					
..					
..					
Yhteensä					

2322. Virtatilastot

Kahden ajankohdan varantotilastojen avulla saadaan esille jakautu-
missa tapahtuneet muutokset ja ne henkilöiden nettovirrat tilas-
ta toiseen, jotka ovat muutokset aiheuttaneet. Kaikkiin tarkoituk-
siin nettovirtojen selvittäminen ei riitä vaan tarvitaan vastaavien
bruttovirtojen esittämistä. Täydellinen siirtymien kuvaus ottamal-
la kaikki varantotilastojen yhteydessä mainitut muuttajat ristiin-
taulukoituina mukaan ei ole käytännössä mahdollista. Ainakin seu-
raavat siirtymät tulisi kuvata:

- siirtymät tuotantotoiminnan piiriin ja siitä pois
- elinkeinosta toiseen
- ammatista toiseen
- sekä mahdollisesti statuksesta ja sosio-ekonomisesta
asemasta toiseen.

Nämä virrat tulisi voida kuvata seuraavien muuttujien mukaan:

- ikä
- sukupuoli
- siviilisääty
- asuinpaikka
- koulutus

Seuraavassa esitetään esimerkkeinä kaksi keskeistä taulukehikkoa,
jotka kuuluvat työvoimatilastojärjestelmän tähän osaan.

Taulu 221.

Työvoima ajankohtana t ja t+1 elinkeinon mukaan
Koko maa, kaikki ikäryhmät, molemmat sukupuolet

Ajankohtana t	Ajankohtana t + 1									
	Työlliset				Työttömät	Työvoi- ma yht.	Koulu- laiset ja opis- keli- jat	Muu väes- tö	"Muu maa- ilma"	Yht.
	Yht.	elink.1	elink.2						
Työlliset yht. elink. 1 elink. 2										
Työttömät Työvoima yht. Koululaiset ja opiskelijat Muu väestö "Muu maailma"										
Yhteensä										

Alue 1

--

Alue 2

--

..

..

15-19 vuotiaat

--

20-24 vuotiaat

--

..

..

Miehet

--

Naiset, naimattomat

--

Naiset, naimisissa olevat

--

Taulu 222.

Työvoima ajankohtana t ja t+1 ammatin mukaan

Koko maa, kaikki ikäryhmät, molemmat sukupuolet

Ajankohtana t	Ajankohtana t+1								
	Työlliset				Työttömät	Työvoima	Koulu-	Muu	"Muu Yht.
	yht.	amm.1	amm.2		yht.	laiset ja opiskelijat	väestö	maa-ilma"
Työlliset yht.									
elink. 1									
elink. 2									
..									
..									
Työttömät									
Työvoima yht.									
Koululaiset ja opiskelijat									
Muu väestö									
"Muu maailma"									
Yhteensä									

Alue 1

Alue 2

..

..

15-19 vuotiaat

20-24 vuotiaat

..

..

Miehet

Naiset, naimattomat

Naiset, naimisissa olevat

Taulu 32.

Tehdyt työtunnit elinkeinon ja ammatin mukaan; 1 000 000 työtuntia

Elinkeino	Ammatti				Yhteensä
	Ammatti 1	Ammatti 2	Ammatti 3	
Elink. 1					
Elink. 2					
..					
..					
Yhteensä					

Taulu 33.

Palkansaajien tekemät työtunnit elinkeinon ja palkan suuruuden mukaan; 1 000 000 työtuntia

Elinkeino	Palkan suuruus			Yhteensä
	1. Suuruusluokka	2. Suuruusluokka	
Elink. 1				
Elink. 2				
..				
..				
Yhteensä				

3. Työvoimatutkimuksen nykyvaihe

Eri tilastoista saatavissa olevia työvoimaa koskevia tietoja on yksityiskohtaisemmin selostettu liitteessä. Tässä tarkastellaan tiivistelmänomaisesti edellisessä luvussa esitetyn tavoitteena olevan tietojärjestelmän luomaa taustaa vasten nykyisin tilastoista saatavissa olevia työvoimavaroja, työvoimaa ja työn käyttöä koskevia tietoja.

31. Työvoimavaroja koskeva tilasto

Väestömuutostilastosta saadaan vuosittain tiedot maassa asuvasta työikäisestä väestöstä iän, sukupuolen, siviilisäädyn ja asuinpaikan mukaan. Väestön jakautumasta koulutuksen mukaan saadaan nykyisin tietoja vain väestölaskennoista.

32. Työvoimaa koskeva tilasto

Työvoimatiedustelun avulla saadaan kuukausittain tiedot työvoimasta iän ja sukupuolen mukaan. Työvoima saadaan jaettuna työllisiin ja työttömiin ja työlliset edelleen elinkeinon, (ammatin) ja statuksen mukaan, työttömät entisen elinkeinon mukaan. Työllisten elinkeinojakautuma saadaan kolme kertaa vuodessa suuralueittain ja työvoimapiireittäin.

Tietoja työvoiman (ammattissa toimivan väestön) koulutuksesta sekä yksityiskohtaisempia tietoja työvoimasta elinkeinon, ammatin ja alueen mukaan saadaan väestölaskennoista.

Työvoimaa koskevia virtatietoja ei tilastoista nykyisin saada.

Työvoimatilaston tähän osaan liittyvät ns. hallinnolliset työvoimatilastot eli työnvälitystilasto, työvoimatoimikuntien kortistoissa olevien tilasto sekä työmäärärahoihin palkattua valtion ja kuntien työvoimaa koskeva tilasto. Näitä tilastoja on yksityiskohtaisemmin esitelty liitteessä.

33. Työn käyttöä tuotannossa koskeva tilasto

Työn käyttöä kuvaavia tietoja saadaan työvoimatiedustelusta, elinkeinotilastoista, kansantulotilastoista ja palkkatilastoista.

Työvoimatiedustelun avulla saadaan kuukausittain tiedot tehtyinä työpäivinä mitatusta työpanoksesta. Työpäivät on laskettu yhteen antamalla miesten, naisten ja nuorten tekemille työpäiville sama paino. Tehdyt työpäivät on laskettu keskimäärin arkipäivää kohti ja mittayksikkönä on siten työkuukausi ja työvuosi. Tiedot saadaan elinkeinoittain ja statuksen mukaan.

Elinkeinotilastoista on teollisuustilasto keskeinen työpanostietojen kannalta. Muita elinkeinotilastoja on vähän ja niistä saatavat työpanostiedot ovat puutteellisia.

Teollisuustilastossa on tiedot teollisuuden toimipaikkojen henkilökunnasta. Tiedot peittävät koko tehdasteollisuuden, jolloin pienteollisuus jää tilaston ulkopuolelle. Tiedot ovat vuosittaisia. Mittayksikkönä käytetään työntekijöiden osalta sekä tehtyjä työtunteja että 12 kuukauden keskimääräistä henkilölukua. Toimihenkilöistä ja omistajista käytetään vain viimeksi mainittua mittaa. Palkattu henki-

lökunta on jaettu sukupuolen mukaan ja työntekijät yli ja alle 18 vuotiaisiin. Toimihenkilöiden osalta käytetään aseman mukaista luokitte-
lua (johtajat, teknilliset toimihenkilöt, työnjohtajat, konttori-
henkilökunta, muut). Työntekijöistä esitetään valmistustyöntekijät
ja apuosastojen työntekijät (teollisten apuosastojen työntekijät,
kuljetustyöntekijät, muut aputyöntekijät) erikseen. Omistajien, toi-
mihenkilöiden ja työntekijöiden lukumäärät saadaan myös kunnittain
ja tilastoalueittain.

Muita elinkeinoja kuin teollisuutta koskevista tilastoista ei yleen-
sä saada työpanosta koskevia jatkuvia tietoja. Poikkeuksia ovat tässä
suhteessa rautatiet, merenkulku, tietoliikenne, pankit ja vakuutus-
laitokset. Saatavat tiedot ovat näiden toimialojen osalta varsin
karkeasti jaoteltuja.

Lisäksi tulo- ja omaisuusverotilastosta, väestö- ja liikeyrityslas-
kennasta sekä maatalouslaskennasta ja muista maataloushallituksen
tilastotoimiston tilastoista saatavia tietoja käytetään työpanoksen
arviointiin. Tiedot ovat tällöin etupäässä henkilölujuja ja tällai-
senaan riittämättömiä tuotannossa käytetyn työpanoksen mittaamiseen.

Eräänlaisen jatkeen elinkeinotilastoille muodostaa kansantulotilasto,
jossa eri lähteistä saatavat työpanostiedot yhdistetään koko tuotan-
totoiminnassa käytettävän työpanoksen kuvaamiseksi. Kansantulotilas-
tossa julkaistaan tiedot työpanoksesta elinkeinoittan ja statuksen
mukaan ryhmiteltyinä (työntekijät, toimihenkilöt, yks. elinkeinonhar-
joittajat). Tiedot ovat vuositietoja ja mittayksikkönä käytetään
työvuotta. Perustilastojen heikkouksien takia työpanoksen mittaaminen
on kansantulotilastossa useassa elinkeinossa hyvin puutteellista.

Joissakin elinkeinoissa työllisyyden kehitys on laskettu tuotannon volyymin kehityksen ja arvioidun tuottavuuden avulla. Myös toimihenkilöiden ja työntekijöiden luokitteluperusteet vaihtelevat eri elinkeinoissa.

Palkkatilastot sisältävät paitsi tietoja palkansaajien palkoista elinkeinon, ammatin, iän, sukupuolen ja koulutuksen mukaan, myös työvoimaa ja työnkäyttöä koskevia tietoja, mutta niiden käyttöä vaikeuttaa osittainen hajanaisuus ja huono peittävyys.

4. Työvoimatutkimuksen kehittäminen tilastollisen päätoimiston työvoimatilasto-osastolla

41. Työvoimatilasto-osaston tehtävät ja nykyinen henkilökunta

Työvoimatilasto-osasto perustettiin 1.3.1969, jolloin työvoimatutkimus työvoimatiedustelun ja lyhyen ja pitkän tähtäyksen työvoimaennusteiden osalta siirrettiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoimatutkimustoimistolta Tilastolliseen päätoimistoon.

Työvoimatilasto-osaston tehtäviä ovat työvoimaa koskevien tilastollisten tietojen tuottaminen sekä työvoimatilastollisen tietojärjestelmän kehittäminen. Tuotettavat tiedot koostuvat 1) työvoimavaroja koskevasta tilastosta, 2) työvoimaa koskevasta tilastosta ja 3) työn käyttöä tuotannossa koskevasta tilastosta. Järjestelmän kehittämiseen kuuluu sen eri osien käsitteellinen ja menetelmällinen koordinaatio sekä sen integrointi muihin tietojärjestelmiin, kuten tuotanto-, tulo-, väestö- ja koulutustilastoihin.

Työvoimatilasto-osasto kerää itse perustiedot vain työvoimatiedusteluun perustuvaan työvoimatilastoon. Muilta osin perustiedot kerätään tuotanto- ja elinkeinotilastojen sekä väestö-, koulutus- yms. tilastojen yhteydessä. Työvoimatilasto-osasto koordinoi tällöin sekä käsitteellisesti että menetelmällisesti eri tahoilla tapahtuvaa työvoimaa koskevien perustietojen keruuta ja käsittelyä. Näin saatavat tiedot työvoimatilasto-osasto pyrkii yhdistämään työvoimaa koskevan tietojärjestelmän puitteissa yhtenäiseksi ja peittäväksi työvoimaa koskeväksi kuvaukseksi, johon selitys ja ennakointi perustuu. Tässä mielessä osasto muistuttaa luonteeltaan kansantulotilasto-osastoa.

Työvoimatilasto-osastolla on nykyisin osastonjohtajan viran lisäksi työvoimatiedustelua ja siihen liittyviä selvityksiä varten yksi yliaktuaarin ja yksi apulaisaktuaarin sekä lyhyen tähtäyksen työvoimaennusteita varten yksi yliaktuaarin virka sekä lisäksi 9 A6-A13 palkkausluokan tointa työvoimatiedustelua varten.

42. Työvoimatilaston kehittäminen

Työvoimatilasto-osasto pyrkii kehittämään työvoimatilastoja yhteistyössä muiden asianosaisten kanssa. Kehityssuunnitelmassa mainitut uudistukset ovat tästä syystä sellaisia, jotka saattavat osittain liittyä myös muiden asianosaisten tehtäviin. Kehittämissuunnitelmassa mainitut virat ovat sellaisia, joihin liittyvät tehtävät on katsottu tarkoituksenmukaiseksi suorittaa työvoimatilasto-osastolla.

421. Työvoimaa koskeva tietojärjestelmä

Tähän kuuluu mm. perustutkimus työvoimatilastollisesta tietojärjestelmästä, selvitys järjestelmän aiheuttamasta koordinoitintarpeesta eri tilastojen käsitteiden, määritelmien ja menetelmien suhteen sekä selvitys työvoimatilastollisen järjestelmän suhteista muihin tilastollisiin järjestelmiin.

Nykytilanne: Tähän saakka työvoimatilastojärjestelmän kehittäminen ei ole voinut tapahtua keskitetysti jo yksistään tilastojen hajallaan olon takia. Päätoimistoon keskittämisen jälkeen tähän on paremmat mahdollisuudet.

Uudistukset: 1) Kokonaiskuvausjärjestelmän kehittäminen. 2) Työvoimatilastojen ja muiden tilastojen välisten yhteyksien tutkiminen.

Perustelut: Koska vain osa työvoimatilastosta suoranaisesti tuotetaan työvoimatilasto-osastossa, on työvoimaa koskevien tietojen tuotannon kannalta tärkeää, että eri tilastojen puitteissa tapahtuva tietojen tuotanto tapahtuu koordinoitusti sekä käsitteiden että menetelmien puolesta.

Tarvittava henkilökunnan lisäys:

1971: 1 tutkimusjohtaja

1972: 1 tutkija

1973: 1 tutkimusapulainen

422. Työvoimavaroja koskeva tilasto

Tähän kuuluu mm. kansankunnan inhimillisiä voimavaroja ja niiden laatua ja alueellista jakautumaa koskevat tiedot, työvoimataseet, väestön työhön sijoittumisesta koskevat tiedot, tuotantoon osallistuvan väestön eli työvoiman suuruuteen ja laatuun vaikuttavia tekijöitä koskevat tiedot sekä työvoimavarojen ennusteet.

Nykytilanne: Tietoja saadaan pääasiassa väestö- ja koulutustilastoista. Erilaisen koulutuksen saaneiden työhönsijoittumisesta on saatavissa vain hajanaisia tietoja. Tuotantoon osallistuvan väestön suuruuteen vaikuttavia tekijöitä ei tunneta riittävästi. Työvoimavarojen ennusteita ei myöskään ole voitu laatia tarvetta vastaavasti.

Uudistukset: Seuraavia parannuksia olisi suoritettava: 1) Laadittava tilastoa erilaisen koulutuksen saaneiden sijoittumisesta. 2) Olisi saatava yksityiskohtaisia tietoja väestön työhönosallistumisesta (työvoimaosuuksiin vaikuttavista tekijöistä). 3) Laadittava säännöllisesti työvoiman pitkän ajan tarpeen ja työvoimavarojen ennusteita myös alueittain, mahdollisuuksien mukaan myös koulutus- ja ammattiryhmittäin.

Perustelut: Erilaisen koulutuksen saaneiden sijoittumista työtehtäviin koskevia tietoja tarvitaan erityisesti työvoima- ja koulutuspolitiikan suunnittelussa. Myös työmarkkinajärjestöt ovat painottaneet näiden tietojen tärkeyttä. Olennaista parannusta asiaan voidaan saada valmistuneille osoitettavilla tiedusteluilla.

Myös työvoimaosuuksiin vaikuttavien tekijöiden riittävän tarkka selvittäminen on tärkeää työvoimapolitiittisten toimenpiteiden suunnittelua varten. Se on tärkeää nimenomaan työvoimavarojen ennusteiden laatimisen kannalta.

Pitkän ajan työvoimavarojen ja -tarpeen ennusteet ovat keskeisiä kokotalouspolitiikan ja erityisesti työvoima- ja koulutuspolitiikan suunnittelussa. Ennusteiden puuttuminen vaikeuttaa jatkuvasti mm. koulutuspolitiittisten päätösten tekoa. Pitkän ajan työvoimavarojen ja -tarpeen ennusteiden tärkeyteen on mm. Koulutusrakennekomitea kiinnittänyt huomiota. Myös valtion tilintarkastajat ovat kertomuksessaan vuodelta 1967 painottaneet erityisesti akateemisen ja siihen verrattavan koulutuksen saaneen työvoiman kysynnän ja tarjonnan ennusteiden tärkeyttä koulutuksen suunnittelun kannalta. Tiläpäisjärjes-

telyistä (komiteat ym.) olisikin päästävä säännölliseen ennusteiden laatimiseen ja niiden jatkuvaan tarkistamiseen.

Tarvittava henkilökunnan lisäys:

1) Sijoittumistilasto

1973: 1 tutkimusjohtaja

1974: 1 tutkimusapulainen

2) Työvoimavarojen ja tarpeen ennusteet sekä tuotantoon osallistuvan väestön suuruuteen vaikuttavia tekijöitä

koskevat tiedot:

1971: 1 tutkija

1 tutkimusapulainen

423. Työvoimaa koskeva tilasto

Tähän kuuluu mm. tuotantoon osallistuvaa väestöä, sekä työllisiä että työttömiä koskevat tiedot, työllisten ja työttömien määrään vaikuttavia tekijöitä koskevat tiedot sekä työllisyys- ja työttömyysennusteet.

Nykytilanne: Tämä osa työvoimatilastoa perustuu työvoimatiedustelun avulla kerättäviin tietoihin. Työvoimatiedustelu on 30 000 henkilön otokseen perustuva postikysely. Tämän tiedustelun avulla saatävien tietojen luotettavuuteen vaikuttaa olennaisesti otoksen suuruus ja kyselyyn vastaavien henkilöiden lukumäärä. Vastausprosentti on viime aikoina huolestuttavasti laskenut, jolloin vastaamatta jättäneiden haastattelututkimus on tullut erittäin tarpeelliseksi.

Työvoimatiedustelun avulla saadaan tiedot tuotantoon osallistuvan väestön, sekä työllisten että työttömien, määrästä kuukausittain, työllisistä lisäksi elinkeinon ja statuksen mukaan ja työttömistä elinkeinon mukaan. Työllisistä saadaan lisäksi elinkeinojakautuma suuralueittain ja työvoimapiireittäin kolme kertaa vuodessa.

Työllisten ja työttömien määrään vaikuttavia tekijöitä ei ole mm. perustietojen riittämättömyyden vuoksi voitu riittävästi tutkia.

Työllisyys- ja työttömyysennusteita laaditaan nykyisin lyhyelle (alle vuoden) ajanjaksolle säännöllisesti.

Uudistukset: 1) Työllisyydestä ja työttömyydestä olisi saatava tietoja nykyistä paremmin alueittain esim. tilastoalueittain. 2) Työttömistä olisi saatava nykyistä yksityiskohtaisempia ja luotettavampia tietoja elinkeinoittain ja ammateittain. 3) Olisi saatava tietoja työvoiman kysynnän ja tarjonnan vuorovaikutuksesta erityisesti työttömyyteen ja alityöllisyyteen vaikuttavista syistä. 4) Olisi laadittava lyhyen ajan työvoiman tarjontaennusteita mm. budjettipolitiikan käyttöön 1½ vuotta eteenpäin iän, sukupuolen ja koulutuksen mukaan (työvoimaan kuulumattomat lisäksi institutionaalisten piirteiden mukaan).

Perustelut: Entistä yksityiskohtaisemmat ja luotettavammat alueelliset tiedot sekä työllisistä että työttömistä ovat tärkeitä työvoimapolitiikan suunnittelun kannalta samoinkuin tiedot työttömistä elinkeinoittain ja ammateittain. Tämä luo samalla paremmat edellytykset työttömyyden syiden sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan

vuorovaikutuksen tutkimiselle, mikä sekä työvoimapolitiikan että ennusteiden laatimisen kannalta on tärkeää. Lyhyen ajan työvoimaennusteita tarvitaan erityisesti työllisyyspolitiikan tarpeisiin.

Tarvittava henkilökunnan lisäys:

- 1) Työvoimatiedustelun luetettavuuden selvittäminen, joka voidaan toteuttaa haastattelemalla vastaamatta jättäneitä:
1971: haastattelijoita ja aputyövoimaa
Tarpeen vaatiessa haastattelu joudutaan ajoittain uusimaan, mahdollisesti suorittamaan jatkuvasti.
- 2) Otoksen suurentaminen, jota tarvitaan työllisiä ja työttömiä koskevien yksityiskohtaisten tietojen saamiseksi:
1971: 1 tutkimusapulainen
1972: 3 tutkimusapulaista
- 3) Työllisten ja työttömien määrään vaikuttavia tekijöitä koskevat tiedot sekä työllisyys- ja työttömyysennusteet
1971: 1 tutkija
1972: 1 tutkimusapulainen

424. Työn käyttöä tuotannossa koskeva tilasto

Tähän kuuluu mm. tiedot työntekijöistä (työllisistä) alan, tehtävän ja taidon mukaan, tiedot tehdystä työajasta (työpanoksesta) ja työnteisauksista, työntekijöiden saantia koskevat tiedot, työllisyyden muutoksiin vaikuttavia syitä koskevat tiedot sekä työllisyys- ja työpanosennusteet.

Nykytilanne: Työn käyttöä tuotannossa kuvaavia tietoja saadaan nykyisin lähinnä tuotanto- ja elinkeinotilastoista. Niistä saatavat tiedot ovat verraten hajanaisia eivätkä peitä koko tuotantoa. Niihin perustuvat työn käyttöä tuotannossa koskevat kokonaisselvitykset puuttuvat lukuunottamatta kansantulotilastojen yhteydessä laadittavaa työllisyyden kehityksen kuvausta. Työvoimatiedustelun avulla saadaan tietoja työllisten tekemien työpäivien määrästä, mutta näiden tietojen käyttöä vaikeuttaa se, että ne kerätään irrallaan tuotantoa koskevista tiedoista.

Uudistukset: 1) Olisi saatava tietoja toimialoilla tehdyistä työtunneista. 2) Olisi laadittava tilastoa työvoiman liikkuvuudesta alueittain ja elinkeinoittain. 3) Olisi saatava työn kysynnän kausi- ja suhdannevaihtelua kuvaavia ja selittäviä tietoja. 4) Olisi saatava tietoja elinkeinorakenteen ja tuotantotekniikan muutosten vaikutuksesta kysynnän ammattirakenteeseen. 5) Olisi saatava tietoja ammatin ja koulutuksen välisestä yhteydestä. 6) Olisi laadittava lyhyen ajan kysyntäennusteita 1½ vuotta eteenpäin, mahdollisuuksien mukaan alueittain.

Perustelut: Työnkäyttöä tuotannossa (mm. tuottavuutta) ja siinä tapahtuvia muutoksia koskevat tiedot ja näihin pohjautuvat ennusteet ovat tärkeitä talouspolitiikan ja erityisesti työvoima- ja koulutuspolitiikan suunnittelulle. Lyhyen ajan ennusteita tarvitaan nimenomaan työllisyys- ja budjettipolitiikan tarpeisiin.

Tarvittava henkilökunnan lisäys:

1) Liikkuvuutta koskeva tilasto

1971: 1 tutkija

1972: 1 tutkimusapulainen

- 2) Työnseisauksia koskeva tilasto:
1971: 1 tutkimusapulainen
- 3) Tuotantotekniikan muutosten vaikutusta sekä ammatin ja koulutuksen välistä yhteyttä koskevat tiedot:
1972: 1 tutkimusjohtaja
1973: 1 tutkimusapulainen
- 4) Alueittaiset ennusteet:
1974: 1 tutkija

43.. Uudistusten tärkeysjärjestys

Uudistusten tärkeysjärjestys on jaoston käsityksen mukaan seuraava:

1. Työvoimaa koskeva tietojärjestelmä (kohta 421.)
2. Työvoimavarojen ja tarpeen ennusteet sekä tuotantoon osallistuvan väestön suuruuteen vaikuttavia tekijöitä koskevat tiedot (422,2) ; edellyttää kohtia 5 ja 7-9
3. Työvoimatiedustelun luotettavuuden parantaminen (423,1 ja 423,2)
4. Työllisten ja työttömien määrään vaikuttavia tekijöitä koskevat tiedot sekä työllisyys- ja työttömyysennusteet (423,3)
5. Sijoittumistilasto (422,1)
6. Työnseisauksia koskeva tilasto (424,2)
7. Tuotantotekniikan muutosten vaikutusta sekä ammatin ja koulutuksen välistä yhteyttä koskevat tiedot (424,3)
8. Liikkuvuutta koskeva tilasto (424,1)
9. Alueittaiset ennusteet (424,4)

44. Tarvittava henkilökunnan lisäys vuosittain

Uudistusten edellyttämä henkilökunnan lisäys vuosittain on esitetty yhteenvetona seuraavalla sivulla.

Uudistusten edellyttämä henkilökunnan lisäys vuosittain

	1971		1972		1973		1974		Yhteensä	
	Tutkimusjoht.	Tutkijat	Tutkimusjoht.	Tutkijat	Tutkimusjoht.	Tutkijat	Tutkimusjoht.	Tutkijat	Tutkimusjoht.	Tutkijat
1. Työvoimaa koskeva tietojärjestelmä	1		1		1				1	1
2. Työvoimavarojen ja tarpeen ennusteet sekä tuotantoon osallistuvan väestön suuruuteen vaikuttavia tekijöitä koskevat tiedot	1	1							1	1
3. Työvoimatiehdistelun luotettavuuden parantaminen	1			3						4
4. Työllisten ja työttömien määrään vaikuttavia tekijöitä koskevat tiedot sekä työllisyys- ja työttömyysennusteet.	1			1					1	1
5. Sijoittumistilasto					1			1	1	1
6. Työnseisauksia koskeva tilasto										1
7. Tuotantotekniikan muutosten vaikutusta sekä koulutuksen välistä yhteyttä koskevat tiedot			1			1			1	1
8. Liikkuvuutta koskeva tilasto		1		1					1	1
9. Alueittaiset ennusteet							1			1
Yhteensä	1	3	1	5	1	2	-	1	3	5

Työvoimaa koskevat tilastot

1. Väestötilastot

11. Väkiluku- ja väestörakennetilastot

Väestölaskennoissa kerätään nykyisin joka 10:s vuosi tärkein osa väkiluku- ja väestörakennetilastojen tiedoista. Taulussa 1 on väestön rakenteesta kerättävät tiedot ryhmitelty kuuteen pääryhmään. Puhtaasti demograafisiksi ominaisuuksiksi voidaan katsoa mm. sukupuoli, ikä ja siviilisääty. Näiden perusteella laadittujen tilastojen rinnalla esiintyy perhe- ja ruokakuntatilasto.

Väestön osallistumista taloudelliseen toimintaan kuvattaessa keskeisimpänä tarkastelukohteena voidaan pitää väestön elinkeino-, ammatti- ja koulutusrakennetta ammatissa toimivuuden ja eräiden demograafisten ominaisuuksien mukaan ryhmiteltyinä.

Taulu 1. Vuosien 1950, 1960 ja 1970 väestölaskennoissa esiintyvät väestön rakennetta koskevat tiedot¹⁾

	1950	1960	1970
I VÄESTÖN ALUEELLINEN RYHMITTYMINEN			
- lääni	x	x	x
- tilastoalue	x	x	x
- asuinkunta kuntamuodon mukaan	x	x	x
- taajama	-	x	x
- karttaruudut	-	x ¹⁾	x ²⁾
II VÄESTÖ YLEISTEN HENKILÖLLISTEN OMINAISUUKSIEN MUKAAN			
- sukupuoli	x	x	x
- ikä	x	x	x

1) Väestölaskennoissa käytetyistä käsitteistä ja määritelmistä ks. väestölaskentojen julkaisut: SVT VI C:102 ja 103.

	1950	1960	1970
- siviilisääty	x	x	x
- syntymäpaikka	x	x	x
- kansalaisuus	x	x	x
- pääkieli	x	x	x
- uskontokunta	x	x	x
III VÄESTÖ TALOUDELLISTEN OMINAISUUKSIEN MUKAAN			
- ammatissatoimivuus	x	x	x
- pääammatti	x	x	x
- toiminta tutkimuskohdeviikolla	-	-	x
- elinkeino	x	x	x
- ammattiasema (status)	x	x	x
- pääasiallinen toimeentulon lähde	-	-	x
- työpaikan sijaintikunta	-	x	x
- tulotietoja			x ³⁾
IV VÄESTÖ KOULUTUKSEN MUKAAN			
- koulutustaso	x	x	x
- koulutusala	x	x	x
V VÄESTÖ RUOKAKUNTA- JA PERHETIETOJEN MUKAAN			
- asema ruokakunnassa	x	x	x
- asema perheessä	x	x	x
VI HEDELMÄLLISYYSTIEDOT			
- naimisissa olevien tai olleiden naisten elävänä syntyneiden las- ten lukumäärä (otos)	-	-	x

1) Tiedot 152 kunnan osalta. Ruudun koko $\frac{1}{4}$ km².

2) Ruututiedot kaikista kunnista. Ruudun koko yleensä 10 x 10 m.

3) Verotusaineistosta henkilötunnuksen kautta.

Väestön elinkeinoryhmittelyssä on lähtökohtana ollut YK:n suositus-
ten ⁴⁾ mukaan se, toimipaikka (myymälä, ravintola, yksityinen tehdas,

4) Vuoden 1960 väestölaskenta: International Standard Industrial Classification (ISIC) of All Economic Activities. United Nations document ST/STAT/Ser.M/4/Rev.1.
Vuoden 1950 väestölaskenta: International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, Statistical Papers, Series M No 4, United Nations.

työpaja, maatila yms.), jossa a.o. henkilö harjoitti pääammattiaan. Jokaisen ammatti sen sijaan määräytyi sen työn mukaan, jota asianomainen suoritti.

Väestölaskentojen ammattien luokittelut rakentuvat useimmissa maissa Kansainvälisen työjärjestön (ILO) suositusten pohjalle ¹⁾. Vuoden 1960 väestönlaskennassa Suomessa ammattitietojen koodituksessa sovellettiin ISCO:n ryhmittelyyn perustuvaa "Pohjoismaisen ammattiluokittelun" 3-numeroista laitosta sellaisena kuin se oli vuoden 1961 alussa.

Vaikeimman ongelman muodostaa ammattiryhmittelyjen epäyhtenäisyys ja paikoittainen liian suuri aggregointiaste. Puutteena voidaan pitää sitä, että samaan luokkaan on viety ammatteja, joihin valmistuminen vaatii hyvin erilaista koulutusta.

Väestön koulutusrakennetta tarkastellaan koulutustilastojen yhteydessä. Muista väestön rakenteeseen liittyvistä ominaisuuksista voidaan lopuksi mainita väestön henkisten, ruumiillisten ja sosiaalisten perusvalmiuksien mittaaminen. Voidaan ajatella, että suoritetaan koko väestön sielullisen ja ruumiillisen kunnon mittaus.

Tällä hetkellä on kuitenkin tyydyttävä käsittelemään vuositilastojen yhteydessä sairaustapausten ja sairaalapalvelusten määriä. Myös ihmisten sopeutuvuus yhteiskunnalliseen elämään on mitattavissa vain

¹⁾ Vuoden 1950 väestönlaskenta; Genevessä vuonna 1949 VII:ssä kansainvälisessä konferenssissa hyväksytty yhdeksään osastoon ryhmitelty ammattien luokittelu.
Vuoden 1960 väestönlaskenta: International Standard Classification of Occupations (ISCO), Geneve 1958.

silloin, kun on kysymys ilmeisestä sopeutumattomuudesta esim. rikollisuudesta. Myös rikollisuutta koskevia tietoja selvitetään vuositilastojen yhteydessä.¹⁾

12. Väestönmuutos- ja muuttoliiketilastot

Väestönmuutos- ja muuttoliiketilastossa kerätään tietoja niistä tapahtumista, jotka aiheuttavat muutoksia väkiluvussa ja väestön rakenteessa. Laadittavat tilastot voidaan ryhmitellä esimerkiksi seuraavasti:

1. Sekä väkilukuun että väestön rakenteeseen vaikuttavat muutokset

1.1. Syntyvyys

1.2. Kuolevuus

1.2.1. Kuolemansyytilasto

1.3. Muuttoliike

2. Vain väestön rakenteeseen vaikuttavat muutokset

2.1. Solmitut avioliitot

2.2. Purkautuneet avioliitot

Edellä esitettyjen ajanjaksoon kohdistuvien tietojen perusteella selvitetään myös väestön määrä ja rakenne sukupuolen, iän ja siviilisäädyn mukaan vuoden vaihteessa.

Myös muista kuin puhtaasti demograafisista tapahtumista, jotka vaikuttavat väestön rakenteeseen, voidaan kerätä tietoja virta-ajattelun pohjalta. Vuoden 1970 väestönlaskennan jälkeen pyritään alustavan

¹⁾ Tilastollisessa päätoimistossa rikollisuutta koskevat tiedot käsitellään oikeustilastossa, joka voidaan ryhmitellä kolmeen osaan: 1) tuomioistuinten tutkimat rikokset, 2) poliisin tietoon tullut rikollisuus ja 3) tuomioistuinten ja ulosotonhaltijain toiminta.

suunnitelman mukaan seuraamaan väestön taloudellisista ominaisuuksista esim. ammatti- ja elinkeinorakenteen sekä socio-ekonomisen aseman muutoksia vuosittain. Suunnitelman mukaan tilastolliseen henkilörekisteriin merkitään väestölaskennassa kerätyt tiedot ammatista ja työpaikasta. Nämä tiedot yhdessä ammattiaseman ja mahdollisesti muiden tietojen kanssa kirjoitetaan tätä tarkoitusta varten laaditulle lomakkeelle, jotka toimitetaan henkikirjoitusten yhteydessä ao. henkilöiden tarkastettavaksi. Tarkastetut lomakkeet palautetaan Tilastolliseen päätoimistoon. Tapahtuneet muutokset on mahdollista käytännöllisten syiden vuoksi kirjata vain kerran vuodessa.

Muista tilastolliseen henkilörekisteriin suunnitelluista tiedoista voidaan mainita esimerkiksi väestön tuloihin liittyvät tiedot, joita pyritään selvittämään myöhemmin perustettavan verotukseen perustuvan rekisterin kautta. Väestön koulutusrakenteessa tapahtuvien muutosten ajan tasalla pitämistä on tarkasteltu seuraavassa koulutus-tilastoja käsittelevässä kappaleessa. Tilastojen kehittämisen kannalta erittäin tärkeitä ovat myös ne alueellisiin selvityksiin saatavat tarkennukset, kun tilastotyössä otetaan käyttöön huoneisto-, rakennus- ja kiinteistötunnukset sekä rakennusten karttakoordinaatit. Henkilötunnusten yleinen käyttöönotto ja joustava, tietokonekäyttö-lyihin perustuva rekisterijärjestelmä tulee myöhemmin avaamaan mahdollisuudet yhdistellä hyvin monia muitakin väestöä koskevia tietoja kokonaisvaltaiseksi tarkasteluksi. Tällöin laadittavien tilastojen tarkkuus ja käyttökelpoisuus paranevat oleellisesti.

2. Koulutustilastot

21. Väestön koulutusrakenne

Tilaston tehtävänä on selvittää väestön koulutuksellinen taso ja koulutusala määrättyinä ajankohtina. Nämä tiedot on kerätty väestölaskentojen yhteydessä.

Väestönlaskentojemme perusteella vuosina 1950 ja 1960 tehty koulutustilasto käsittää väestölaskennan ajankohtaan mennessä loppuun suoritettua koulumuotoista koulutusta. Tätä tietojenkeruumenettelyä voidaan pitää varsin hyvänä muutamiin muihin tapoihin verrattuna, koska se tekee mahdolliseksi sekä koulutustason että -alan samanaikaisen selvittämisen. Tämä lähestymistapa ei kuitenkaan kirjaa kaikkea väestön koulutuspääomaa, sillä se jättää opiskelunsa keskeyttäneet tilastoista pois.

Edellistä vaikeamman ongelman muodostaa lyhyen kurssimaisen ja muussa kuin koulumuotoisessa koulutuksessa saadun koulutuksen selvittäminen. Esimerkiksi vuoden 1960 väestölaskennassa ei alle kuusi kuukautta kestävästä koulutuksesta otettu huomioon. Toisaalta oppiminen ja tiedon kasvu voivat tapahtua esimerkiksi työpaikkakoulutuksessa, itseopiskelun yhteydessä, kokemuseräisenä oppimisena, tai yleisten tiedoitusvälineiden, julkaisujen, henkilökohtaisten kontaktien tms. tapahtumien kautta. Tällä tavalla hankittujen tietojen ja taitojen mittaamiseen väestölaskentojen yhteydessä ei ole ainakaan lähitulevaisuudessa mahdollisuuksia.

Vuoden 1950 väestölaskennassa selvitettiin väestön yleiskoulutus ja ammatillinen koulutus. Yleiskoulutuksen osalta tehtiin jako kansakoulun ja keskikoulun käyneisiin sekä ylioppilastutkinnon suorittaneisiin.

siin. Korkeakouluissa ja muissa ammatillisissa oppilaitoksissa koulutuksen saaneet ryhmiteltiin yksityiskohtaisen nimikkeistön mukaan. Vuoden 1960 väestölaskennassa ammattikoulutusryhmitystä tarkennettiin.¹⁾ Vuoden 1970 väestölaskennassa koulutusryhmittelyt rakennetaan uudelleen, koska parhaillaan on tekeillä kansainvälisiä koulutusluokitteluja koskevia standardisuosituksia.

Jotta väestön koulutusrakenteesta saataisiin tietoja myös väestölaskentojen välivuosina, on alustavan suunnitelman mukaan tarkoituksena järjestää vuoden 1970 väestölaskennassa kerättävät koulutustiedot ainakin korkeamman asteisen koulutuksen osalta rekisterin muotoon. Tämän rekisterin tietoja pyritään pitämään ajan tasalla vuosittain oppilaitoksilta tutkinnon suorittaneista kerättävien tietojen avulla.

22. Vuosittain laadittavat koulutustilastot

Vuositilastojen tarkoituksena on kuvata koulutustoimintaa. Tilastoa laaditaan pyrkineiden, otettujen, oppilaiden ja tutkinnon suorittaneiden määristä. Tietoja kerätään myös opettajien määristä sekä eräiden kouluryhmien osalta myös koulujen muoista. Tällä hetkellä vuosittain laadittavat koulutustilastot jakaantuvat moniin erillistilastoihin, joiden jaottelut ja sisältö ovat muotoutuneet hallinnollisten näkökohtien mukaan.

Vastaisuudessa pyritään koulutusta koskevat perustilastot laatimaan siten, että koulutus- ja työvoimasuunnittelun tarvitsemat tiedot koulutetun työvoiman tarjonnasta, koulutuspalvelusten kysynnästä, koulutusmenoista ja opettajamääristä saadaan aikaisempaa kokonaisvaltaisemman tarkastelun pohjalta.

¹⁾ Yleinen väestölaskenta 1960, nide IX, Ammatti ja ammattikoulutus, SVT VI c:103, Helsinki 1964.
Vuoden 1950 yleinen väestölaskenta, nide V, Väestö ammatin ja ammattikoulutuksen mukaan, SVT c:102, Helsinki 1956.

Tilastollisen päätoimiston koulutusta koskevat vuositilastot ryhmitellään tällä hetkellä tavallisimman oppilaitostyyppin mukaan neljään pääryhmään:

1. Kansanopetustilastoon
2. Oppikoulutilastoon
3. Ammattioppilaitostilastoon
4. Korkeakoulutilastoon

Yleissivistävän peruskoulutuksen osalta koulutustilastojen kehittämistyö käsittää kansakoulua, keskikoulua ja tulevaa peruskoulua koskevan tilastotyön koordinoimisen ja parantamisen siten, että yleissivistävää peruskoulutusta antavan koulutusorganisaation vanhoista ja uusista osista saadaan vertailukelpoiset ja koulutussuunnittelua mahdollisimman hyvin palvelevat vuositilastot.

Koulutusta koskevien tilastojen kehittämisessä on tällä hetkellä kiireellisintä uudistaa hajanainen ammattikoulutustilasto. Ammattikoulutustilastoja pyritään parantamaan erillisselvitysten avulla siihen asti, kunnes tulee mahdolliseksi ryhtyä laatimaan yhtenäisin menetelmin riittävän yksityiskohtaisia ammattikoulutustilastoja.

Korkeakoulutilastossa kerätään tietoja maan kaikkien korkeakoulujen opiskelijoista oppilaskohtaisilla kyselyillä ilmoittautumisen yhteydessä lukuvuosittain. Oppilaskohtaisina kerätään tietoja myös suoritetuista korkeakoulututkinnoista ja otokseen perustuvana tenttisuorituksista. Lukuvuodesta 1966/67 alkaen korkeakoulujen opiskelijatilastot perustuvat korkeakoulurekisteriin ja kehitteillä ovat myös tentti- ja tutkintorekisterit. Muiden korkeamman asteisten oppilaitosten oppilaista kerätään tiedot koulukohtaisina. Kaikki opettajia koskevat tiedot kerätään koulukohtaisina. Korkea-asteen koulutusta koskevia tilastoja aloitetaan julkaista tänä vuonna virallisen tilaston sarjana.

3. Työvoimatilasto

31. Käsitteet

Työvoimatilaston nykyinen käsitejärjestelmä on suppeasti esitettynä seuraava:

Työikäinen väestö (15 + vuotiaat)

Työvoiman ulkopuolella oleva työikäinen väestö

Työkyvyttömät

Työvoiman ulkopuolella olevat työkykyiset

Yksinomaan omaa kotitaloutta palkatta hoitavat

Koululaiset ja opiskelijat

Varusmiehet (asevelvollisuuttaan suorittavat)

Muut työkykyiset

Työvoima

Asevoimat

Siviilityövoima

Työlliset

Työttömät

Työpanos

Siviilityövoima on työllisten ja työttömien summa.

Työlliseen työvoimaan (employed) sisältyvät kaikki ne 15 vuotta täyttäneet henkilöt, jotka laskentaviikon aikana kuuluivat jompaan kumpaan seuraavista ryhmistä:

- a) työssä olevat; henkilöt, jotka laskentaviikon aikana tekivät työtä palkkaa tai voittoa saadakseen, sekä yrittäjää palkatta vähintään 15 tuntia avustaneet perheenjäsenet
- b) työpaikastaan (oma yritys mukaan luettuna) tilapäisesti poissa olevat; henkilöt, joilla laskentaviikolla oli työpaikka, jossa he olivat aikaisemmin työskennelleet, mutta josta he olivat laskentaviikon tilapäisesti poissa sairauden tapaturman, työriidan, loman (ei kuitenkaan pakkoloman), huonon sään tai konevian takia.

Työttömiin työvoimaan, työttömiä (unemployed) kuuluvat kaikki 15 vuotta täyttäneet henkilöt, jotka koko laskentaviikon ajan täyttivät jonkin seuraavista ehdoista:

- a) olivat työpaikkaa vailla, työhön käytettävissä ja
 - aa) hakivat työtä tai
 - ab) olivat sopineet uuden työn alkamisesta korkeintaan 30 päivän kuluessa
- b) olivat työpaikasta pakkolomalla (lomautettuina ilman palkkaa).

Työvoiman, työllisten ja työttömien käsitteet vastaavat sekä ILO:n että OECD:n suosituksia.

Työpanos sen sijaan on käsite, jota tiettävästi ei ole määritelty kansainvälisissä suosituksissa. Periaatteessa sillä työvoimatilastossa tarkoitetaan työvoiman jonakin ajanjaksona tekemien työsuoritusten määrää, ts. työvoiman käytön määrää, työn volyyminä. Työvoimatilastossa työpanos mitataan työssä olleiden työllisten lukumäärän ja aikayksiköiden tulona. Estimaatteja laskettaessa yksikkönä on työssä olleen työllisen työpäivä. Työpäivät on laskettu yhteen antamalla miesten, naisten ja nuorten tekemille työpäiville sama paino. Käytännöllisistä syistä lasketaan työpanos keskimäärin arkipäivää kohti (yksikkönä on siten työkuukausi ja työvuosi). Työpäivien summaan päästään kertomalla julkaistut keskiarvot ao. ajanjakson arkipäivien lukumäärällä.

Työlliset ja työttömät voidaan edelleen jakaa alaryhmiin eri ominaisuuksien perusteella (elinkeino, ammattiasema, ammatti, työttömät vain elinkeinoittain). Myös työpanos voidaan jakaa elinkeinoittain.

Korostettakoon, että työkykyinen väestö jaetaan edellä mainittuihin ryhmiin laskentaviikon tilanteen mukaan. Siten esim. loman aikana

työssä ollut koululainen ottaa luetuksi työvoimaan, lukukausien aikana työvoiman ulkopuolelle.

Pääpaino työvoimatilastossa on työvoiman mittaamisessa. Työvoiman ulkopuolisista ryhmistä tärkeimmät ovat omaa kotitalouttaan hoitavat sekä koululaiset. Pääasiassa näistä ryhmistä siirrytään työvoimaan ja toisaalta työvoimasta tapahtuu siirtymistä näihin ryhmiin, sekä lyhytaikaisesti että pitemmällä tähtäyksellä.

32. Menetelmä

Työvoimatilasto perustuu työikäisestä väestöstä poimittuun otokseen, joka nykyisin (v. 1962 alkaen) käsittää 30 000 henkilöä. Otos on yksiasteinen, ositettu miehiin ja naisiin sekä kunnittain, otantosuus on kaikissa ositteissa sama (n. 1 %). Otos poimitaan kuntien henkikirjoista. Kutakin otosta käytetään vuoden ajan. Tähän asti koko otos on aina vaihtunut vuoden vaihteessa, v. 1969 alkaen vain puolet otoksesta vaihtuu kerrallaan.

Otos jaetaan neljään alaotokseen ja niitä käytetään panelimenetelmällä siten, että kultakin alaotokselta tiedustellaan vuorollaan 3 viikon pituista kautta. Tiedustelukerrat menevät viikon verran päällekkäin. Tiedot kerätään postitiedustelun avulla ja kukin vastaaja (koehenkilö) saa näin ollen 6 tai 7 tiedustelua vuoden aikana. Jos tiedustelulomaketta ei ole palautettu kahden viikon kuluessa lähettämispäivästä, ao. koehenkilölle lähetetään "karhukirje" sekä uusi alkuperäistä tiedustelukautta tarkoittava lomake. Vastausprosentti on vv. 1959 - 1966 ollut 80 - 85 %, mutta 75 - 80 % vv. 1967 - 1968.

Lasku lienee johtunut siitä, että v. 1967 alettiin myös kysyä kolmannen tiedusteluviikon työtunteja (aikaisemmin kysyttiin vain työpäivien määrää), mikä teki lomakkeen täyttämisen aikaisempaa vaikeammaksi.

Kukin "tuloslaji" (esim. työvoima, työttömät) piirretään millimetri-paperille. Koska tiedustelukerrat menevät viikon verran päällekkäin, on kuvaajassa joka toisella viikolla yksi piste, joka toisella viikolla kaksi pistettä. Nämä tasoitetaan graafisesti lähinnä eri alotosten välisen satunnaisvaihtelun sekä havaintovirheiden vaikutuksen poistamiseksi. Tasoitetuista viikkoluvuista lasketaan kuukausikeskiarvot, ja näistä vuosikeskiarvot. Kuukausikeskiarvot perustuvat yleensä $\frac{1}{4}$:aan otoksesta.

Kunkin kuukauden tulokset valmistuvat n. $1\frac{1}{2}$ -2 kuukauden kuluessa. Tätä nopeampaan tulosten julkaisuun on vaikeata päästä niin kauan kuin käytetään postitiedustelua. "Kapeikkona" on vastausten hidas saapuminen. Haastattelu saattaisi merkittävästi nopeuttaa tulosten saantia. Se myös pienentäisi vastausten katoa. Toisaalta haastattelu tulisi kuitenkin postitiedustelua moninkertaisesti kalliimmaksi.

33. Alueelliset tiedot

Kaikki tulokset saadaan koko valtakunnan puitteissa molemmille sukupuolille sekä miehille että naisille erikseen. Työllisen työvoiman elinkeinojakautuma saadaan kahden aluejaon puitteissa: a) suuralueittain (joita on 4, koostuvat talousalueista) b) työvoimapiireittäin (kaikkiaan 11, mutta Kajaanin ja Oulun piirejä käsitellään yhtenä kokonaisuutena). Alueelliset tulokset perustuvat neljän peräkkäisen alotoksen antamiin tietoihin ja ne on laskettu vuosittain tammi-helmikuulta, kesä- heinäkuulta ja loka- marraskuulta.

4. Hallinnolliset tilastot

Tässä tarkoitetaan hallinnollisilla tilastoilla kolmea kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoimaosaston laatimaa tilastoa:

- 1) työnvälitystilastoa
- 2) työvoimatoimikuntien kortistoissa olevien tilastoa
- 3) työmäärärahoihin palkattua valtion ja kuntien työvoimaa koskevaa tilastoa

41. Työnvälitystilasto

Työnvälitystoiminta siirtyi Suomessa vuoden 1961 alusta valtion hoidettavaksi. Tämän toiminnan yhteydessä kerätään 3 tilastollista sarjaa: a) työnvälitykselle ilmoitetut avoimet työpaikat, b) työnvälitykseen ilmoittautuneet työnhakijat ja c) työnvälitykseen ilmoittautuneet työttömät työnhakijat.

Tässä yhteydessä käsitellään vain työttömien työnhakijoiden tilastoa.

Työtön työnhakija on työnvälitykseen ilmoittautunut henkilö, joka oman ilmoituksensa mukaan on joko

- a) ilman työpaikkaa tai
- b) ilman palkkaa työpaikastaan lomautettu

Lyhennetyin työviikoin työskenteleviä, tilapäistyössä olevia, osaaikatyötä hakevia, huonon sään, koneiden rikkoutumisen, työriidan tms. syyn vuoksi tilapäisesti poissa työpaikastaan olevia ei lueta työttömiksi. Loman ajaksi kokopäivätyötä hakevat opiskelijat katsotaan työttömiksi siitä alkaen kun he voisivat ottaa työpaikan vastaan.

Työttömien työnhakijoiden tilastoon sisältyvät kaikki ne työttömät työnhakijat, joiden työhakemus on voimassa laskentapäivänä. Jotta työhakemus pysyisi voimassa, se on uusittava kerran kahdessa viikossa. Myös laskentapäivänä ilmoittautuneet työttömät työnhakijat lasketaan tilastoon mukaan.

Tästä menettelystä johtuu, että tilastoon sisältyy sellaisia henkilöitä, jotka 1-14 päivän kuluessa työnvälitykseen ilmoittautumisensa tai hakemuksensa uusimisen jälkeen ovat ilman työnvälityksen apua löytäneet työpaikan, mutta eivät ilmoittaneet siitä työnvälitykselle. Nykyisin suoritetaan kuitenkin neljä kertaa vuodessa erityinen tarkistuslaskenta, jossa tällaiset henkilöt tulevat karsituiksi pois tilastosta.

Työnvälityksen työttömien työnhakijoiden tilasto ei toisaalta peitä koko työttömyyttä. Tarkemmin se rekisteröi kaksi työttömien henkilöryhmää, työttömyyskassojen jäsenet sekä valtion ja kuntien töihin työvoimatoimikunnan kautta pyrkivät. Jotta työttömyyskassan jäsen saisi kassasta päiväavustusta, hänen on annettava kassalle työnvälityksen todistus siitä, ettei hänelle ole voitu osoittaa työtä. Vastaavasti on työvoimatoimikunnan kautta työhön pyrkivän ensin ilmoitettava työnvälitykseen työnhakijana. Muilla työttömillä ei ole velvoitusta ilmoittautua työnvälitykseen.

42. Työvoimatoimikuntien kortistoissa olevat

Voimassa olevan työllisyyslain mukaan kunnan tai valtion on pyrittävä järjestämään työtä niille henkilöille, jotka ovat

- a) työkykyisiä ja työnhaluisia
- b) 17 vuotta täyttäneitä
- c) ilman omaa syytään jääneet vaille oman tai huollettaviensa toimeentulon kannalta välttämätöntä työtä ja joille työnvälitys ei ole pystynyt työtä osoittamaan.

Tullakseen sijoitetuksi kunnan tai valtion töihin on työtön hyväksyttävä työvoimatoimikunnan kortistoon edellä lueteltujen kriteerien perusteella. Työtä vailla olevan ansiotyön tarvetta arvosteltaessa otetaan huomioon mm. hänen aviopuolisonsa sekä muiden perheenjäsenten tulot ja mahdollisen maatilán peltoala. Näistä seikoista ministeriö antaa ohjeet työvoimatoimikunnille. Jos kortistoon hyväksyty voidaan osoittaa työhön, hänet poistetaan kortistosta (myös työnvälityksen työttömistä työnhakijoista). Ellei työtä voida osoittaa, voidaan maksaa työttömyyskorvausta erityisestä anomuksesta.

Edellä selostettu työttömyyskäsite on luonteeltaan sosiaalinen ja poikkeaa näinollen kansainvälisestä suosituksesta. Henkilön ja hänen lähisukulaistensa taloudellisesta asemasta riippuu, hyväksytäänkö hänet työvoimatoimikunnan kortistoon vai ei. Koska toimikunnat voivat yleensä tarjota vain raskasta ruumiillista sekatyötä, eivät läheskään kaikki työttömät hakeudu kortistoon. Näin ollen työttömyystilaston peittävyys on pieni. Vuosina 1961-1965 kortistoissa oli keskimäärin vain muutamia satoja henkilöitä, v. 1967 kuitenkin n. 6000, v. 1968 n. 9 000 ja v. 1969 n. 6 000 henkilöä.

43. Valtion ja kuntien työmäärärahoilla palkattu työvoima

Valtion rakennuskohteista huolehtivat eri ministeriöt sekä niiden alaiset virastot ja laitokset. Niiden työohjelman toteuttamista varten tulo- ja menoarvioon varataan vuosittain määrärahat (1410 milj. mk v. 1970). Työt ovat joko uudis-, perusparannus- tai kunnossapito-

töitä. Valtion työmäärärahoihin palkatulla työvoimalla tarkoitetaan näissä töissä olevaa työvoimaa.

Kuntien määrärahoihin palkatulla työvoimalla tarkoitetaan kuntien talonrakennus- sekä maa- ja vesirakennus-, perusparannus-, korjaus- ja kunnossapitotöissä olevaa työvoimaa.

Työvoiman valtion ja kuntien töihin osoittavat yleensä työvoimaviranomaiset.

Työllisyyslain 2 §:ssä on seuraava valtion ja kuntien töitä koskeva yleismääräys: "Työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa esiintyvien vaihteluiden tasoittamiseksi valtion sekä kuntien ja kuntayhtymien on pyrittävä keskittämään investointiluontoiset työnsä niinä aikoina suoritettaviksi, jolloin esiintyy työttömyyttä". Tämän määräyksen noudattamista sekä valtion työvirastojen että kuntien osalta valvoo kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoimaosasto. Kuntien vastuuta työllisyyden hoidossa valvotaan erityisen luokituksen perusteella. Siinä on määrätty kunkin kunnan työhönsijoitusvelvollisuus kuukausittain.

5. Elinkeinotilastot

Elinkeinotilastoissa työvoimatiedot kerätään tuotantotoimintaa koskevien tietojen yhteydessä. Tilastoyksikkönä käytetään tavallisesti toimipaikkaa. Työvoimatiedot valaisevat tällöin tuotannossa käytettyä työpanosta. Näiden tietojen tarkoituksena on muun muassa palvella tuotantofunktioiden laatimista.

Elinkeinotilastoissa työpanos olisi jaettava tehtävän ja työsuorituksen kannalta mahdollisimman homogeenisiin luokkiin, jotta työsuoritukset muodostettujen luokkien sisällä olisivat mahdollisimman yhteismitallisia. Tämä edellyttää ainakin seuraavien työsuoritukseen vaikuttavien tekijöiden huomioonottamista: ikä, sukupuoli, tehtyjen työtuntien luku ja ammatti. Ongelmaksi jää tällöin, miten eri ammattiryhmien työsuoritukset voidaan yhdistää. Yhdistäminen saattaa tapahtua painottamalla työsuoritukset ammattiryhmien jonkin ajanjakson palkalla. Näin voidaan laskea työpanoksen volyyymi, jolloin jäljelle jäävät vielä ainakin tavanomaiset volyyymi-indeksien laskentaongelmat. Koulutusta voitaisiin ehkä myös kokeilla painojärjestelmänä erilaisia työsuorituksia ryhmiteltäessä.

Seuraavassa tarkastellaan, mitä työpanostietoja eri elinkeinoista on saatavissa. Teollisuustilasto on tällöin keskeinen tietolähde, kun taas muista elinkeinoista saadaan varsin vähän tietoja työpanoksesta. Eräänlaisen jatkeen elinkeinotilastoille muodostavat kansantulotilastot, joissa eri lähteistä saatavat työllisyystiedot yhdistetään koko tuotantotoiminnassa käytettävän työajan määrittämiseksi.

51. Teollisuustilasto

Teollisuustilastossa ovat tiedot teollisuuden toimipaikkojen henkilökunnasta. Tiedot peittävät koko tehdasteollisuuden, jolloin pienteollisuus jää tilaston ulkopuolelle. Tiedot ovat vuosittaisia. Mittayksikkönä käytetään työntekijöiden osalta sekä tehtyjä työtunteja että 12 kuukauden keskimääräistä henkilölukua. Toimihenkilöistä ja omistajista käytetään vain viimeksi mainittua mittaa.

Palkattu henkilökunta on jaettu sukupuolen mukaan ja työntekijät yli ja alle 18 vuotisiin. Toimihenkilöistä käytetään aseman mukaista luokittelua (johtajat, tekniset toimihenkilöt, työnjohtajat, konttorihenkilökunta, muut). Työntekijöistä esitetään valmistustyöntekijät ja apuosastojen työntekijät (teollisten apuosastojen työntekijät, kuljetustyöntekijät, muut aputyöntekijät) erikseen. Omistajien, toimihenkilöiden ja työntekijöiden lukumäärät saadaan myös kunnittain ja tilastoalueittain.

Teollisuustilasto tarjoaa muihin elinkeinotilastoihin verrattuna hyvät tiedot tuotannossa käytetyn työpanoksen mittaamiselle. Työpanoksen ammattitaidon mukaiseen jaotteluun päästään tosin vain karkeasti, mutta erilaisista työpanoksista maksettavien palkkojen tiedot auttavat työn suorituksen volyymin mittaamista.

52. Muut elinkeinotilastot

Muita elinkeinoja kuin teollisuutta koskevista tilastoista ei yleensä saada työpanosta koskevia jatkuvia tietoja. Poikkeuksia ovat tässä suhteessa rautatiet, merenkulku, tietoliikenne, pankit ja vakuutuslaitokset. Saatavat tiedot ovat näiden toimialojen osalta varsin karkeasti jaoteltuja. Muita elinkeinoja koskevia työpanostietoja saadaan etupäässä työvoimatilastosta, tulo- ja omaisuusverotilastosta, väestö- ja liikeyrityslaskennasta sekä maatalouslaskennasta ja maataloushallituksen tilastotoimiston tilastoista. Tiedot ovat tällöin etupäässä henkilö lukuja ja tällaisenaan riittämättömiä tuotannossa käytetyn työpanoksen mittaamiseen.

Maassamme on suoritettu kaksi liikeyrityslaskentaa. Ne koskevat vuosia 1952 ja 1964. Ne peittävät koko yhteisömuotoisen yritystoiminnan ja osan yksityisistä elinkeinonharjoittajista, joista kuitenkin pääosa jää laskennan ulkopuolelle. Suurimpia tällaisia ryhmiä ovat maa- ja metsätalouden yrittäjät. Luokitteluyksikkönä on toimipaikka. Työllisyyden mittana on henkilö ja tiedot saadaan neljältä ajankohdalta vuoden sisällä. Palkattu henkilökunta on jaettu kokopäivä- ja osapäivätyöntekijöihin. Lisäksi käytetään myös karkeaa ammattiaseman mukaista luokittelua (johtajat, ... konttorihenkilökunta, valm.työntekijät).

6. Palkkatilastot

Palkkatilastot sisältävät tietoja palkansaajien palkoista elinkeinon, ammatin, iän, sukupuolen ja koulutuksen mukaan. Tietojen yksityiskohtaisuus vaihtelee tilastosta toiseen. Lisäksi palkkatilastoihin sisältyy myös työvoimaa koskevia tietoja. Tiedot käyvät ilmi tilastoittain seuraavasta taulusta.

Taulu 2. Palkkatilastoihin sisältyvät työvoimatiedot

Palkkatilaston nimi	Henkilöiden lukumäärä	Työtunnit	Elinkeino	Ammatti	Koulutus	Ikä	Sukupuoli	Tiedustelu-ajankohhta	Tilastointitapa
Maataloustyöntekijöiden	x	x	x	x			x	nelj.	otos
Metsätyöntekijöiden	x	x ¹⁾	x	x				nelj.	otos
Öittötyöntekijöiden	x	x	x	x				II ja III nelj.	otos
Teollisuuden työntekijöiden (STK)	x	x	x	x			x	nelj.	kaikki jäsenet
Metalliteoll.harj. liitto ry:n jäsenoiminimien	x	x	x	x			x	elokuu	kaikki jäsenet
Rakennusalan työntekijöiden	x	x	x	x			x	nelj.	kaikki jäsenet (STK)
Autoliikenteen työntekijöiden	x	x	x	x			x	nelj.	kaikki jäsenet (STK), ulkopuolisista otos
Ahtausalan työntekijöiden		x	x					nelj.	kaikki jäsenet (STK)
Merenkulun työntekijöiden	x		x	x				kevääällä	kaikki jäsenet (Suomen merenkulun työnantajaliitto)
Liikealan ja teollisuuslaitosten toimihenkilöiden	x	x ²⁾	x	x	x	x	x	elokuu	kaikki jäsenet (Liiketyönantajain Keskusliitto) ulkopuolisista otos
Valtion virkamiesten	x	x ²⁾	x	x	x	x	x	marraskuu	kokonaistiedustelu
Valtion työsopimussuhteisten	x		x	x	x	x	x	marraskuu	kokonaistiedustelu
Valtion työntekijöiden	x	x	x				x	parittomat kuukaudet	kokonaistiedustelu
Kaupunkien ja kauppaloiden työntekijöiden	x	x	x	x			x	nelj.	kokonaistiedustelu
Kaupunkien ja kauppaloiden kuukausipalkk.	x	x	x	x	x	x	x	marraskuu	kokonaistiedustelu
Maalaiskuntien kuukausipalkkaisten	x	x ²⁾	x	x	x	x	x	marraskuu	kokonaistiedustelu
Kuntayhtymien kuukausipalkkaisten	x	x	x	x	x	x	x	marraskuu	kokonaistiedustelu

Palkkatilaston nimi	Henkilöiden lukumäärä	Työtunnit	Elinkeino	Ammatti	Koulutus	Ikä	Sukupuoli	Tiedustelu-ajankohta	Tilastointitapa
Seurakuntien kuukausipalkkaisten	x	x ²⁾	x	x				satunnainen	kokonaistiedustelu
Järjestöjen kuukausipalkkaisten	x	x ²⁾	x	x	x	x	x	marraskuu	kokonaistiedustelu (peittävydestä ei tietoa)
Ravitsemus- ja majoitusliikkeiden kuukausipalkkaisten	x	x ²⁾	x	x	x	x	x	elokuu	kokonaistiedustelu, osittain otos

1) Työpäivät.

2) Normaali työaika.

Palkkatilastot sisältävät siis runsaasti työvoimaa koskevia tietoja, mutta niiden käyttöä vaikeuttaa osittainen hajanaisuus ja heikko peittävyys.

Huomattakoon vielä, että palkkatilaston yhteydessä pidetään myös tilastoa työnseisauksista.

7. Kansantulotilastot

Kansantulotilastoissa julkaistaan tiedot työpanoksesta (työllisyydestä) elinkeinoittain ja ammattiaseman (työntekijät, toimihenkilöt, yksi elinkeinonharjoittajat) mukaan ryhmiteltyinä. Tiedot ovat vuositietoja ja mittayksikkönä käytetään työvuotta.

Kansantulotilastoissa työvoimaa tarkastellaan tuotannossa käytetyn työpanoksen kannalta. Pyrkimyksenä on tällöin mitata tuotannossa käytetyn työn volyymia. Tähän tarvittaisiin yksityiskohtaisia, erilaisen työsuoritusten määriä kuvaavia tietoja, jotka olisi ryhmitelty työsuoritusten tuottavuuden mukaan. Perustana käytetyt tilastotiedot eivät kuitenkaan sisällä näin jaoteltuja tietoja, vaan on jouduttu tyytymään vain erittelemättömiin työtunteihin, työpäiviin ja työkuukausiin. Eräissä elinkeinoissa työpanostiedot ovat vieläkin enemmän varantomuuttujia, koska niissä on jouduttu käyttämään väestö- ja liikeyrityslaskentojen tietoja.

Kansantulotilastoissa on luokitteluyksikkönä yleensä toimipaikka. Toimipaikat pyritään ryhmittelemään tuotantoiminnan laadun mukaan toimialoihin. Myös työpanostiedot on pyritty ryhmittelemään tämän

funktionaalisen ryhmittelyn mukaisesti. Tässä ei ole kuitenkaan onnistuttu kaikissa tapauksissa perustiedon puuttuessa, vaan toimipaikat on yleensä ryhmitelty niiden pääasiallisen toimintamuodon mukaan.

Kansantulotilastoissa on työpanoksen mittaaminen useassa elinkeinossa niin puutteellista, että tuloksena olevia sarjoja ei voida käyttää tuottavuuden mittaamiseen. Näin on varsinkin elinkeinoissa, joissa tuottavuuden kehitys on arvioitu ja työllisyyden kehitys ratkaistu tämän arvion ja tuotannon volyymin kehityksen avulla.

Toimihenkilöiden ja työntekijöiden luokitteluperusteet vaihtelevat eri elinkeinoissa. Palkkaustapa ja työaika on ollut eräissä elinkeinoissa ratkaisun perustana. Kuukausipalkkaisia on tällöin pidetty toimihenkilöinä ja tuntipalkkaa saavia työntekijöinä. Sosiaalinen asema ja tuotantoon osallistumisen välittömyyden aste ovat myös kriteereinä. Joissakin elinkeinoissa on puolestaan tyydytty perustilastoissa käytettyyn jakoon. Yksityisinä elinkeinonharjoittajina on pidetty henkilöitä, jotka pääammattinaan harjoittavat omaa taloudellista toimintaa tai harjoittavat itsenäisesti ammattia. Avustavat perheenjäsenet ovat yrittäjän ruokakuntaan kuuluvia henkilöitä, jotka auttavat yrittäjää palkatta hänen yrityksessään.

8. Muut tilastot

Työvoimaa koskevia tietoja sisältyy lukuisiin edellä mainitsemattomiin tilastoihin. Tällaisia ovat muun muassa tasetilastot, verotilastot, tapaturmatilastot, yritysrekisteri ja opettajarekisteri. Näihin ei kuitenkaan tässä yhteydessä ole ollut mahdollisuutta yksityiskohtaisemmin puuttua.